Quran, Culture And Civilization
VOL 6 NO 3 , 2025 , Page 51-70
ISSN 2783-3356

Journal homepage: https://qcc.quran.ac.ir/

Educational Modeling of Islamic Lifestyle in Sūrat al-Nūr with a Comprehensive Approach in the Modern Age

Maryam nassaj[1] **Mehri Sadeghiyan**[2]

1. Assistant Professor, Department of Islamic Studies Education, Farhangian University, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Primary Education, Farhangian University, Isfahan, Iran (Corresponding Author).

Corresponding Email: mm.sadeghiyan@yahoo.com

https://doi.org/10.22034/jksl.2025.499123.1430

Article History:
Received: 2025-01-27
Revised: 2025-03-17
Accepted: 2025-03-22
Online First: 2025-09-14

Keywords
educational model,
crises of the modern age,
comprehensive approach,
Islamic lifestyle,
Sūrat al-Nūr.

Type of Article:
Research

Abstract: Despite the comprehensiveness of Sūrat al-Nūr, no holistic educational model for Islamic lifestyle that adequately responds to the challenges of the modern age has yet been derived from it. The purpose of this study is to construct such an educational model, based on the comprehensive approach. This qualitative research employs thematic analysis, collecting and coding themes with the aid of MAXQDA software. The findings demonstrate that, through a holistic perspective, the surah addresses various crises of modernity: the crisis of spirituality in the doctrinal, devotional, and ethical dimensions (connection with God and reliance on His guidance, integration of faith and practice in life, cultivation of moral values); the crisis of face-to-face communication and complex sedition in political and social dimensions (constructive social interaction, optimization of the judicial and legal system); the crisis of materialism in economic and professional dimensions (attention to the divine aspect in economic matters, avoidance of extremes, adherence to moderation); the crisis of diminishing authentic aesthetics in the artistic dimension (collective moral beauty, spiritual beauty, beauty of nature); the crisis of information explosion in the scientific and technological dimension (linking rational scientific thought with insightful and truth-seeking scholarship); and the crisis of excessive externalism in the bodily dimension (protective and reformative modesty and dress).

How to cite:
Nassaj, Maryam., & Sadeqian, Mehri. (2025). Educational modeling of Islamic lifestyle in Sūrat al-Nūr with a comprehensive approach in the modern age. *Quran, Culture And Civilization* , 6 (3),51-70.
https://doi.org/10.22034/jksl.2025.499123.1430

@ authors retain the copyright and full publishing rights. Licensee University of Quranic Studies and Sciences this article an open access article distributed under the term and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CCBY 4.0) http://creativecommons.org/Licenses/by/4.0)

الگوسازی تربیتی سبک زندگی اسلامی‌سورۀ نور با رویکرد تمام‌ساحتی در عصر جدید

https://doi.org/10.22034/jksl.2025.499123.1430

دریافت:۰۸-۱۱-۱۴۰۳
بازنگری: ۲۷-۱۲-۱۴۰۳
پذیرش:۰۲-۰۱-۱۴۰۴
انتشار آنلاین: ۲۳-۰۶-۱۴۰۴

مقاله: پژوهشی

مریم نساج [۱]
مهری صادقیان [۲]*

چکیده

با وجود جامعیت سورۀ نور، تاکنون الگوی تربیتی تمام‌ساحتی برای سبک زندگی اسلامی که پاسخ‌گوی چالش‌های عصر جدید باشد، استخراج نشده است. هدف از پژوهش حاضر الگوسازی تربیتی سبک زندگی اسلامی‌سورۀ نور با رویکرد تمام‌ساحتی در عصر جدید است. این پژوهش کیفی با روش تحلیل مضمون، به گردآوری مضامین و پیاده‌سازی آن‌ها با نرم‌افزار MAXQDA پرداخته است. نتایج این پژوهش با رویکرد تمام‌ساحتی جواب‌گوی بحران معنویت عصر جدید در ساحت اعتقادی و عبادی و اخلاقی (ارتباط با خدا و بهره‌گیری از هدایت‌گری او، تلفیق ایمان و عمل در زندگی، آراستگی به ارزش‌های اخلاقی)، بحران ارتباطات رودررو و فتنه‌سازی‌های پیچیده در ساحت سیاسی و اجتماعی (سازندگی تعاملات اجتماعی، بهینه‌سازی عملکرد نظام قضایی و حقوقی)، بحران مادی‌گرایی در ساحت اقتصادی و حرفه‌ای (توجه به جنبۀ الهی در امور اقتصادی، پرهیز از افراط و تفریط و اکتفا به حد تعادل)، بحران کاهش زیبایی‌گرایی واقعی در ساحت زیبایی‌شناسی و هنر (زیبایی رفتار جمعی، زیبایی معنوی، زیبایی طبیعت)، بحران انفجار اطلاعات در ساحت علمی و فناورانه (همراهی تفکر علمی و منطقی با بصیرت و حقیقت‌جویی عالمانه) و بحران ظاهرگرایی افراطی در ساحت زیستی و بدنی (حجاب و پوشش ایمن‌ساز و اصلاح نگاه) بوده است.

واژگان کلیدی: الگوی تربیتی، بحران‌های عصر جدید، رویکرد تمام‌ساحتی، سبک زندگی اسلامی، سورۀ نور.

استناد به مقاله:
نساج، مریم؛ صادقیان، مهری. (۱۴۰۴). الگوسازی تربیتی سبک زندگی اسلامی سورۀ نور با رویکرد تمام‌ساحتی در عصر جدید. فصلنامۀ قرآن، فرهنگ و تمدن، ۶(۳)، ۵۱-۷۰.
Doi: https://doi.org/10.22034/jksl.2025.499123.1430

۱. استادیار گروه آموزش معارف اسلامی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.
۲. استادیار گروه آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان، اصفهان، ایران (نویسندۀ مسئول).

mm.sadeghiyan@yahoo.com

@نویسندگان دارندۀ حق‌مؤلف مقالۀ خود بدون محدودیت هستند.صاحب امتیاز دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، این مقاله یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت شرایط و ضوابط Creative Commons Attribution 4.0 International توزیع شده است.

۱. مقدمه

عصر حاضر عصر فناوری است و تحولات شگرفی را به همراه داشته است. این عصر، اطلاعات را به‌راحتی و در هر زمان و مکان در دسترس انسان می‌گذارد، امکان برقراری ارتباط با افراد مختلف در سراسر جهان را فراهم می‌سازد، بسیاری از کارها را به صورت برخط انجام می‌دهد و در راستای زمینه‌سازی جهت ایجاد ایده‌های نو و محصولات خلاقانه و بهبود کیفیت زندگی گام برمی‌دارد؛ اما باید توجه داشت که علاوه بر مزایا، چالش‌هایی نیز به همراه دارد. در عصر جدید انسان شاهد آن است که سبک زندگی افراد به سمت مادی‌گرایی و لذت‌جویی دنیوی رفته و آن‌ها را از جست‌وجوی معنویت و ارزش‌های معنوی غافل کرده است؛ چراکه انسان را یک حیوان اقتصادی با جهان‌بینی مادی می‌داند که با روح مذهبی و اخلاقی در مخالفت است (رحیم‌پور ازغدی، ۱۳۸۸، ص۵۱). گسترش فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی، درحالی‌که ارتباطات را تسهیل نموده، به‌نوعی تعاملات رودررو را کمرنگ کرده است. این کاهش تعاملات مستقیم، زمینه را برای سوءتفاهم‌ها، شایعات و فتنه‌سازی‌های پیچیده فراهم می‌کند. در این فضا، واقعیت‌ها به‌راحتی قابل دست‌کاری است و مرز بین حقیقت و دروغ به شدت مبهم می‌شود. با ظهور استانداردهای زیبای مصنوعی و دست‌کاری‌شده در رسانه‌ها، زیباگرایی واقعی و طبیعی جای خود را به ظاهرگرایی افراطی داده است. در این شرایط، ارزش انسان‌ها به جای شخصیت و توانایی‌ها و اخلاقشان، به ظاهر فیزیکی آن‌ها گره خورده و درنتیجه، جامعه‌ای با سبک زندگی سطحی و مبتنی بر قضاوت‌های ظاهری به وجود آمده است. دراین‌باره به یک سبک زندگی متعادل نیاز داریم که بتواند به تمام ابعاد وجودی انسان توجه کند و با ارائهٔ کارکردهای تربیتی جامع و کاربردی، به زندگی آدمی کیفیت ببخشد و او را در برابر آسیب‌های ناشی از پیشرفت‌های عصر جدید در امان نگه دارد.

قرآن متنی پویاست که تعاملات فرهنگی‌اجتماعی را برجسته (آمالیا و ماهاریا، ۲۰۲۳م، ص۵۶) و سبک زندگی را با توجه به آموزه‌های اسلامی استخراج می‌کند (احمد و وان عبدالله، ۲۰۲۳م، ص۳۵). این کتاب از منابع غنی و ارزشمند برای طراحی سبک زندگی است که با استعانت از تعالیم خداوند متعال، تمام کمالات را دارا و از هرگونه نقصی مبراست. اتصال به این سرچشمه، می‌تواند مسیر سخت تعلیم و تربیت را هموار گرداند. این کتاب به عنوان منبع آسمانی منبعث از تعالیم الهی، نقشی اساسی در هدایت بشر دارد؛ چراکه مظهر تمام جنبه‌های کمال و عاری از هر عیب است و می‌تواند چهارچوبی کامل و کاربردی برای تربیت بشریت ارائه دهد و یک سبک زندگی صحیح را برای اثرگذاری در ابعاد مختلف زندگی روزمره افراد عرضه کند. قرآن دراین‌باره آورده است: «هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولاً مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آياتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلالٍ مُبِينٍ: او کسی است که در میان جمعیتی درس‌نخوانده، رسولی از خودشان برانگیخت، تا آیاتش را بر آن‌ها بخواند و آن‌ها را تزکیه کند و به آنان کتاب (قرآن) و حکمت بیاموزد. آن‌ها مسلّماً پیش از آن در گمراهی آشکاری بودند» (جمعه:۲). کتابی مثل قرآن با این محتوای عمیق و عظیم و فرهنگی چون فرهنگ اسلام، زاییدهٔ فکر بشر نیست؛ آن هم بشری که نه خود درس خوانده و نه در محیط علم و دانش پرورش یافته است (مکارم شیرازی، ۱۳۸۲، ج۵، ص۱۷۸). درنتیجه، با تمسک به این کتاب ارزشمند می‌توان به راهبردهای روشن خروج از چالش‌های عصر جدید دسترسی پیدا کرد و از مهلکه‌های هولناک زندگی نجات یافت. پیامبر اکرم ﷺ دراین‌باره فرموده است: «هنگامی‌که فتنه‌ها چون پاره‌های شب تار شما را در خود پیچید، به قرآن روی بیاورید» (کلینی، ۱۳۸۵، ج۲، ص۵۹۹).

سبک زندگی اسلامی‌در تمام سوره‌های قرآن انعکاس دارد؛ اما سورهٔ نور به دلیل جامعیت موضوعات و تناسب آموزه‌هایش با نیازها و چالش‌های عصر جدید، جایگاه ویژه‌ای در میان سوره‌های دیگر دارد؛ لذا این سوره می‌تواند به عنوان یکی از منابع اصلی برای استخراج سبک زندگی اسلامی‌در ابعاد مختلف، نقش بسزایی را ایفا کند و الگوی تربیتی برای دستیابی به کمال و سعادت و دوری از انحراف ارائه دهد. در این راستا از امام صادق علیه‌السلام نقل شده است که فرمود: زنان خود را به وسیلهٔ سورهٔ نور در حصار عفت قرار دهید (طبرسی، ۱۳۵۰،

ج۱۷، ص۹۲). سورۀ نور به عنوان فصل مهمی در کتاب مقدس الهی، دارای ظرفیت قابل‌توجهی است که می‌تواند به عنوان یکی از منابع اصلی برای تعریف سبک زندگی چندوجهی اسلامی عمل کند و درنتیجه، چهارچوب جامعی برای تربیت فراهم نماید که هدف آن هم دسترسی به کمال نهایی انسان است؛ تا از طریق آن، او را از انواع انحرافات حفظ کند. این مقاله تلاش می‌کند تا کارکردهای محوری تربیتی تعبیه‌شده در سورۀ نور را بررسی و تبیین کند تا برای ساختن سبک زندگی اسلامی مناسب در جامعۀ معاصر استفاده شود؛ علاوه بر این، به دنبال کشف روش‌هایی است که ابعاد سبک زندگی اسلامی را به طور یکپارچه با نگاه تربیتی نوین ادغام کند تا بیشترین قابلیت استفاده را داشته باشد. این پژوهش همچنین بررسی می‌کند که چگونه می‌توان از اصول بیان‌شده در سورۀ نور به طور ماهرانه در رفع نیازها و چالش‌های فوری که مشخصۀ عصر فعلی است، استفاده کرد. بنابراین این نوشتار به دنبال پاسخ به این سؤالات است: کارکردهای تربیتی کلیدی در سورۀ نور که می‌تواند برای شکل‌دهی به سبک زندگی اسلامی در عصر جدید استفاده شود، کدام است؟ چگونه می‌توان کارکردهای تربیتی سبک زندگی اسلامی در سورۀ نور را با رویکرد نوین تربیتی تمام‌ساحتی ارتباط داد؟ چگونه می‌توان این کارکردهای تربیتی تمام‌ساحتی را برای پاسخ‌گویی به نیازها و چالش‌های عصر جدید به کار برد؟

۱-۱. پیشینه پژوهش

آیت و مطیع در پژوهشی با عنوان «نقش رعایت حریم در سلامت اجتماعی از دیدگاه قرآن در سورۀ نور»، به معرفی اصطلاح حریم اجتماعی در حوزه امنیت اجتماعی پرداخته و بر اساس آموزه‌های این سوره، ارزیابی کمّی مؤلفه‌هایی همچون اشاعۀ فحشا، تأثیر عدم رعایت حریم زنان از طریق ایجاد ناامنی روانی، حفظ حریم منازل در احساس امنیت اجتماعی فرد، تأثیر نگاه‌های جنسیتی مردان به زنان و بالعکس و نقش مشارکت در فعالیت‌های عمومی اجتماعی را در راستای سنجش سلامت اجتماعی پیشنهاد داده‌اند.

سلطانی در پژوهشی با عنوان «سنخیت میان همسران، تأملی در تفسیر آیۀ ۲۶ سورۀ نور»، با بررسی مفاد این آیه به این نتیجه رسیده است که دو احتمال کلی در مفاد آیه وجود دارد: وجه انشایی و وجه خبری. بر اساس ادله و شواهد، مقصود از خباثت در آیه، آلودگی جنسی است و مفهوم آیه در صورت انشایی بودن، بر نهی از ازدواج فرد مؤمن با فرد دارای خباثت از نوع آلودگی جنسی حمل می‌شود و همسران پیامبران این نوع آلودگی را نداشته‌اند؛ اما اگر آیه جملۀ خبری باشد، سه احتمال در مفاد آن وجود دارد: گزارش سنخیت میان مردان و زنان در آخرت، گزارش سنخیت میان مردان و زنان در ازدواج‌ها، گزارش تناسب میان ناپاکان با یکدیگر و پاکان با همدیگر. از این سه احتمال، مورد اخیر متناسب با آیه است.

خادمی‌در پژوهشی با موضوع «واکاوی واکنش مؤمنان در برابر دروغ‌سازی دشمنان علیه بستگان رهبر مسلمانان»، واکنش مؤمنان را به چنین مسئله‌ای بررسی کرده است که برخی از نتایج آن چنین است: واکنش سازگارانه با دروغ و دروغ‌سازان نتیجۀ ضعف ایمان و بی‌بصیرتی است و سبب تضعیف جایگاه رهبری خواهد شد و بی‌تفاوتی در این مسئله، عذاب عظیم و دردناکی در پی دارد؛ اما واکنش ناسازگارانه در برابر دروغ‌سازان نتیجۀ ایمان و دین‌داری است و سبب خوش‌گمانی به مؤمنان و بدگمانی به دشمنان و مانع وقوع منکرات خواهد شد.

عابدی در پژوهشی با موضوع «بررسی نظام اخلاقی عفاف در سورۀ نور از منظر قرآن کریم»، به استخراج مضامین مربوط به عفاف در سورۀ نور و تحلیل آن‌ها پرداخته است. این مضامین، حوزه‌های فرد و خانواده و اجتماع را در برگرفته و به‌منظور ساخت یک مدل و ساختار در حوزۀ عفاف، چهار مؤلفۀ اصول و مبانی، مقدمات، الزامات و موانع تبیین شده است.

سجادی، احمدنژاد و حبیب‌اللهی در پژوهشی با عنوان «تحلیل فرهنگ قرآنی استیناس در سورهٔ نور بر اساس آراء مفسران»، به واکاوی مفهوم دقیق «استیناس» و حکمت به کار بردن آن به جای واژهٔ «استیذان» و توجه به ابعاد اخلاقی و تربیتی این دستور اسلامی پرداخته‌اند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، قرآن با استفاده از دو واژهٔ «تستأنسوا» و «تسلّموا»، اذن را از حکمی قانونی و رسمی به حکمی اخلاقی تبدیل کرده است. این کار معاشرت را آسان و دلخواه می‌کند و دوستی و یکدلی را بین افراد جامعه رواج می‌دهد.

فتحی، میراحمدی و العامری در پژوهشی با عنوان «زیبایی‌شناسی سیمای هنری زن در آیات ۳۰ و ۳۱ سورهٔ نور» نشان داده‌اند که این دو آیه، حاوی بسیاری از ویژگی‌های خاص نظم قرآنی و دارای ارزش‌های بیانی و تصاویر هنری شگفت‌انگیزی است که نقش مهمی در آشکارسازی و تبیین موضوعات تربیتی به همراه مؤلفه‌های زیبایی‌شناختی تصاویر هنری قرآنی ایفا می‌کند. همچنین، مؤلفه‌های زیبایی‌شناختی تصویر هنری قرآنی از زنان در این دو آیه با یکدیگر تعامل می‌کنند تا هماهنگی میان عناصر تصویر، زمینهٔ گفتار و مفاهیم آیات دربارهٔ موضوع زنان در سورهٔ نور ایجاد شود. این هماهنگی، گیرنده را به تأثیرگذاری در تخیل و ذائقه و درک معنا سوق می‌دهد.

کارگر و بهمنی در پژوهشی با عنوان «جایگاه حجاب در ساختار آیهٔ ۳۱ سورهٔ نور و پیوند آن با کل سوره» بیان کرده‌اند که پوشش و حجاب اسلامی یکی از موضوعات مهم قرآنی است که در آیات وحی از آن سخن به میان آمده است. از جملهٔ آیاتی که به‌روشنی جایگاه حجاب در ساختار آن ذکر شده، آیهٔ ۳۱ سورهٔ نور است. این پژوهش می‌کوشد با هدف مشخص کردن ساختار این آیه و پیوند آن با کل سوره، جایگاه حجاب و عفاف در قرآن کریم را تبیین کند.

در پژوهش‌های یادشده بعضی از موضوعات سورهٔ نور مثل حریم اجتماعی، سنخیت میان همسران، واکنش مؤمنان در برابر دروغ‌سازی دشمنان و زیباشناسی هنری زن به صورت موردی و بدون توجه به چالش‌های عصر جدید بررسی شده است؛ اما نوآوری این پژوهش در این است که به جای تمرکز بر یک بعد خاص تربیتی، به دنبال شناسایی ابعاد مختلف سبک زندگی اسلامی در قالب یک الگوی تربیتی متناسب با نیازها و چالش‌های عصر جدید است؛ همچنین ارتباط این الگو با رویکردهای نوین تربیتی بیان شده است. این رویکرد نوین تربیتی در الگوی یادشده با توجه به پرداختن به تمام ساحت‌های تعلیم و تربیت، الگوی تمام‌ساحتی است. لذا این پژوهش علاوه بر الگوسازی تربیتی سبک زندگی اسلامی تلاش می‌کند آموزه‌های اسلام را با رویکردهای نوین تربیتی تلفیق نماید و الگویی جامع با رویکرد تربیت اسلامی را پیاده‌سازی کند.

۲-۱. روش پژوهش

روش «تحلیل مضمون» روشی کیفی برای شناسایی و تحلیل و گزارش مضامین در داده‌هاست. مضامین یا با توجه به معانی ظاهری یا آشکار آیات شناخته می‌شود و چیزی فراتر از آن در متن وجود ندارد؛ یا فراتر از معانی آشکار محتوای داده‌هاست وایده‌ها و مفروضات و مفاهیم نهفته‌ای است که شناسایی می‌شود (خنیفر و مسلمی، ۱۳۹۵، ص۷۲). این روش قابلیت انعطاف‌پذیری بسیاری دارد و از جهت کاربردی بودن، در رابطه با انواع متون و آثار مکتوب به کار می‌رود (براون و کلارک، ۲۰۰۶، ص۳۲). روش تحلیل مضمون مبتنی بر فرایند کدگذاری است. شبکهٔ مضامین بر اساس یک رویهٔ مشخص، مضامین زیر را نظام‌مند می‌کند:

۱. مضامین پایه (کدها و نکات کلیدی موجود در متن)؛ ۲. مضامین سازمان‌دهنده (مقولات به‌دست‌آمده از ترکیب و تلخیص مضامین پایه)؛ ۳. مضامین فراگیر (مضامین عالی در برگیرندهٔ اصول حاکم بر متن به عنوان یک کل).

سپس این سه سطح همراه با روابط میان آن‌ها نشان داده می‌شود (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰، ص۷۸). در این پژوهش و بر اساس نکات فوق، نخست خوانش سورهٔ نور و سپس کدهای شناسایی‌شده و مضامین پایه را استخراج کردیم. در مرحلهٔ بعد مضامین پایه بر

اساس اشتراکات و افتراقات، از هم جداسازی شد و در قالب مضامین سازمان‌دهنده دسته‌بندی گردید؛ سپس از طریق مضامین ارائه‌شده، شبکهٔ مضامین یافته‌ها را ترسیم نمودیم. در ذیل نیز با استفاده از نمودار MAXQDA، الگوی تربیتی سبک زندگی اسلامی سورهٔ نور با رویکرد تمام‌ساحتی در عصر جدید طراحی شده است.

۲. یافته‌های پژوهش

۲-۱. مضامین پایه و آیات مرتبط

آیات سورهٔ نور	مضمون پایه
فِي بُيُوت أَذِنَ اللّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيها بِالْغُدُوِّ وَالآصالِ (نور:۳۶)	بهره‌مندی از نور هدایت الهی در خانه با یاد و تسبیح الهی
أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّماواتِ وَالأَرْضِ وَالطَّيْرُ صَافّات كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ (نور:۴۱)	تسبیح خدا توسط همهٔ موجودات
أَلا إِنَّ لِلّهِ ما فِي السَّماواتِ وَالأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ ما أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِما عَمِلُوا وَاللّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (نور:۶۴)	توجه داشتن به مراقبت دائمی خدا ضامن کنترل انسان در انحرافات زدگی
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذا كانُوا مَعَهُ عَلى أَمْرٍ جامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتّى يَسْتَأْذِنُوهُ (نور:۶۲)	برخورداری از ایمان واقعی
وَيَقُولُونَ آمَنّا بِاللّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنا ثُمَّ يَتَوَلّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذلِكَ وَما أُولئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ (نور:۴۷)	پرهیز ازایمان زبانی بدون نمود عملی
مَنْ يُطِعِ اللّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولئِكَ هُمُ الْفائِزُونَ (نور:۵۲)	ایمان و تسلیم مطلق در برابر حق به عنوان حقیقت ایمان در زندگی
قُلْ أَطِيعُوا اللّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّما عَلَيْهِ ما حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ ما حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَما عَلَى الرَّسُولِ إِلاَّ الْبَلاغُ الْمُبِينُ (نور:۵۴)	انعکاس اطاعت و نافرمانی الهی در زندگی فرد
وَأَقْسَمُوا بِاللّهِ جَهْدَ أَيمانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُلْ لا تُقْسِمُوا طاعَةٌ مَعْرُوفَةٌ إِنَّ اللّهَ خَبِيرٌ بِما تَعْمَلُونَ (نور:۵۳)	اخلاص برای توانایی در برابر بار سنگین اطاعت
وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَناتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَداءَ... أُولئِكَ هُمُ الْفاسِقُونَ (نور:۴)	پرهیز از تهمت به عمل منافی عفت بدون آوردن شاهد، برای جلوگیری از آلودگی به فسق
لَوْ لا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِناتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْراً وَقالُوا هذا إِفْكٌ مُبِينٌ (نور:۱۲)	حسن ظن به پاکان در تهمت عمل منافی عفت
وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لا يَجِدُونَ نِكاحاً حَتّى يُغْنِيَهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ (نور:۳۳)	عفت در مواقع نبود اسباب ازدواج
وإِنْ قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكى لَكُمْ وَاللّهُ بِما تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ (نور:۲۸)	پرهیز از کنجکاوی برای کشف علت اجازه ندادن برای ورود به خانهٔ دیگران
وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَناتِ (نور:۴)	پرهیز از تهمت به عمل منافی عفت به علت وارد ساختن آسیب روحی
لَقَدْ أَنْزَلْنا آيات مُبَيِّنات (نور:۴۶)	روشنگری آیات قرآن در زمینه‌سازی برای ایمان در زندگی
الزّانِيَةُ وَالزّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ واحِدٍ مِنْهُما مِائَةَ جَلْدَة (نور:۲)	تنبیه بدنی برای تهمت‌زننده به عمل منافی عفت بدون ارائهٔ شاهد
لَوْ لا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ... لَوْ لا جاؤُ عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَداءَ (نور:۱۳-۱۴)	درخواست شواهد چهارگانه از تهمت‌زننده به عمل منافی عفت
وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْواجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَداءُ إِلاّ أَنْفُسُهُمْ فَشَهادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهادات بِاللّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصّادِقِينَ * وَالْخامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللّهِ عَلَيْهِ إِنْ كانَ مِنَ الْكاذِبِينَ (نور:۶-۷)	سوگند پنج‌گانه برای اثبات عمل منافی عفت همسر
وَيَدْرَؤُا عَنْهَا الْعَذابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهادات بِاللّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكاذِبِينَ * وَالْخامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللّهِ عَلَيْها إِنْ كانَ مِنَ الصّادِقِينَ (نور:۸-۹)	سوگند پنج‌گانهٔ همسر برای رفع اتهام عمل منافی عفت

آیات سورهٔ نور	مضمون پایه
لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذابٌ عَظِيمٌ (نور:۱۱)	تناسب مجازات با سهم شایعه‌پراکنی در عمل منافی عفت
إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيا وَ الآخِرَةِ وَاللّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ (نور:۱۹)	شدت مجازات برای علاقه به رواج شایعهٔ عمل منافی عفت یاکان
وَلَوْ لا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ ما يَكُونُ لَنا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهذا سُبْحانَكَ هذا بُهْتانٌ عَظِيمٌ (نور:۱۶)	سکوت نکردن و نپذیرفتن شایعهٔ تهمت به یاکان برای عمل منافی عفت
إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْواهِكُمْ ما لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّناً وَهُوَ عِنْدَ اللّهِ عَظِيمٌ (نور:۱۵)	جلوگیری از نشر شایعهٔ تهمت به عمل منافی عفت
وَأَنْكِحُوا الأَيامى مِنْكُمْ وَالصّالِحِينَ مِنْ عِبادِكُمْ وَإِمائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَراءَ يُغْنِهِمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللّهُ واسِعٌ عَلِيمٌ (نور:۳۲)	ترغیب به ازدواج آسان
الْخَبِيثاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثاتِ وَالطَّيِّباتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّباتِ أُولئِكَ مُبَرَّؤُنَ مِمّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ (نور:۲۶)	ازدواج نکردن افراد مؤمن با فرد آلوده به عمل منافی عفت
يا آيها الَّذِينَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُيُوتاً غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتّى تَسْتَأْنِسُوا (نور:۲۷)	نیاز به اجازه برای ورود به خانهٔ والدین و فرزندان
فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيها أَحَداً فَلا تَدْخُلُوها حَتّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا (نور:۲۸)	ناراحت نشدن و بازگشت در صورت اجازه ندادن برای ورود به خانهٔ دیگران
لَيْسَ عَلَى الأَعْمى حَرَجٌ وَلا عَلَى الأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ... لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُناحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعاً أَوْ أَشْتاتاً (نور:۶۱)	مبارزه با سنت غلط ممنوعیت غذا خوردن با افراد معلول و فقیر
لا تَحْسَبُوهُ شَرّاً لَكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ (نور:۱۱)	شناسایی دشمن در نسبت دادن نابجای عمل منافی عفت
وَإِذا دُعُوا إِلَى اللّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُون * أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمِ ارْتابُوا أَمْ يَخافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ بَلْ أُولئِكَ هُمُ الظّالِمُونَ (نور:۴۸-۵۰)	نبردن داوری پیش افراد موردتأیید الهی، با انگیزه‌های سه‌گانهٔ نفاق و شک و ظلم
الزّانِيَةُ وَالزّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ واحِدٍ مِنْهُما مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلا تَأْخُذْكُمْ بِهِما رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذابَهُما طائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ (نور:۲)	اجرای حد الهی در عمل منافی عفت در حضور جمع، بدون ابراز احساسات بی‌مورد
وَلا يَأْتَلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبى وَالْمَساكِينَ وَالْمُهاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللّهُ لَكُمْ وَاللّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (نور:۲۲)	ترک نکردن کمک مالی به دیگران به سبب لغزش‌های گذشتهٔ آنان و دریافت بخشش الهی
لَيْسَ... وَلا عَلى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَواتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خالاتِكُمْ أَوْ ما مَلَكْتُمْ مَفاتِحَهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ (نور:۶۱)	اکتفا به حد تعادل و دوری از اسراف و تبذیر در صدور اجازهٔ استفاده از غذای خانهٔ بستگان و دوستان نزدیک
رِجالٌ لا تُلْهِيهِمْ تِجارَةٌ وَلا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللّهِ وَإِقامِ الصَّلاةِ وَايتاءِ الزَّكاةِ (نور:۳۷)	همراهی فعالیت‌های اقتصادی با یاد خدا
رِجالٌ لا تُلْهِيهِمْ تِجارَةٌ وَلا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللّهِ وَإِقامِ الصَّلاةِ وَايتاءِ الزَّكاةِ (نور:۳۷)	زندگی مادی وسیله‌ای برای نیل به هدف معنوی عبودیت و توحید
وَأَنْكِحُوا الأَيامى مِنْكُمْ وَالصّالِحِينَ مِنْ عِبادِكُمْ وَإِمائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَراءَ يُغْنِهِمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللّهُ واسِعٌ عَلِيمٌ (نور:۳۲)	تکیه بر فضل الهی در بهانه‌های مالی برای فرار از بار ازدواج
فَإِذا دَخَلْتُمْ بُيُوتاً فَسَلِّمُوا عَلى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللّهِ مُبارَكَةً طَيِّبَةً كَذلِكَ يُبَيِّنُ اللّهُ لَكُمُ الآياتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ (نور:۶۱)	اظهار محبت به اهل خانه با سلام کردن بر آن‌ها
يا آيها الَّذِينَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُيُوتاً غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتّى تَسْتَأْنِسُوا (نور:۲۷)	اجازه خواستن توأم با محبت و بدون خشونت برای ورود به خانهٔ دیگران
وَلَوْ لا فضل‌الله عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ ما زَكى مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَداً وَلكِنَّ اللّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشاءُ وَاللّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (نور:۲۱)	فضل و رحمت تکوینی و تشریعی خدا برای نجات از پلیدی‌ها
وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَناتِ... إِلاَّ الَّذِينَ تابُوا مِنْ بَعْدِ ذلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (نور:۴-۵)	بخشش و مهربانی خدا با پذیرش توبهٔ فریب‌خوردگان در شبکهٔ تهمت‌زننده به عمل

آیات سورهٔ نور	مضمون پایه
	منافی عفت، بعد از اصلاح و جبران
الَمْ تَرَ أَنَّ اللّهَ يُزْجِي سَحاباً ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكاماً فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلالِهِ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّماءِ مِنْ جِبالٍ فِيها مِنْ بَرَدٍ... * يُقَلِّبُ اللّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهارَ... * وَاللّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ ماءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلى أَرْبَعٍ... (نور:۴۳ تا ۴۵)	التفات به شگفتی‌های آفرینش در زندگی
وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَناتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَداءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمانِينَ جَلْدَةً وَلا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهادَةً أَبَداً وَأُولئِكَ هُمُ الْفاسِقُونَ (نور:۴)	تصمیم‌گیری بر اساس شواهد در تهمت به عمل منافی عفت
وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمالُهُمْ كَسَرابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ ماءً حَتّى إِذا جاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئاً وَوَجَدَ اللّهَ عِنْدَهُ فَوَفّاهُ حِسابَهُ وَاللّهُ سَرِيعُ الْحِسابِ *أَوْ كَظُلُماتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحابٌ ظُلُماتٌ بَعْضُها فَوْقَ بَعْضٍ إِذا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَراها وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللّهُ لَهُ نُوراً فَما لَهُ مِنْ نُورٍ (نور:۳۹-۴۰)	بصیرت صحیح و منطقی دربارهٔ حیات و اعمال کافر
يا أَيُّها الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُواتِ الشَّيْطانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشاءِ وَ الْمُنْكَرِ (نور:۲۱)	دقت عمل شیطان در فریفتن گام‌به‌گام انسان مؤمن
إِنَّ الَّذِينَ جاؤُ بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنكُم (نور:۱۱)	آگاهی از تشکیلات اتهام‌زنی به عمل منافی عفت
فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأْذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ (نور:۶۲)	ترجیح اولویت کار جمعی مهم بر کار خصوصی و شخصی
إِنَّ الَّذِينَ جاؤُ بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ لا تَحْسَبُوهُ شَرّاً لَكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ (نور:۱۱)	توجه به حقیقت واقعی تهمت در عمل منافی عفت برای شخص مورد اتهام
وَأَنْكِحُوا الْأَيامى مِنْكُمْ وَالصّالِحِينَ مِنْ عِبادِكُمْ وَإِمائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَراءَ يُغْنِهِمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللّهُ واسِعٌ عَلِيمٌ (نور:۳۲)	نمایش حقیقت بی‌نیازسازی فرد فقیر و بدون اسباب، در اثر ازدواج
لا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاّ ما ظَهَرَ مِنْها (نور:۳۱)	آشکار نکردن زینت‌های پنهانی در حضور نامحرم
وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلى جُيُوبِهِنَّ (نور:۳۱)	مستور کردن سر و گردن و سینه در برخورد با نامحرم
وَالْقَواعِدُ مِنَ النِّساءِ اللاّتِي لا يَرْجُونَ نِكاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُناحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (نور:۶۰)	مجوز کشف حجاب برای زنان سال‌خورده، بدون جذابیت جنسی و خودآرایی
قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ (نور:۳۰)	مراقبت از چشم و عورت در برابر نامحرم
قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ (نور:۳۰)	مراقبت چشمی با کوتاه کردن نگاه در برخورد با نامحرم

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۲-۲. جمع‌بندی مضامین و استخراج مضامین فراگیر

مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
بهره‌مندی از نور هدایت الهی در خانه با یاد و تسبیح او، توجه به تسبیح خدا توسط همهٔ موجودات، عنایت به مراقبت دائمی خدا ضامن کنترل انسان در انحرافات زندگی	ارتباط با خدا و بهره‌گیری از هدایت‌گری او	ساحت اعتقادی و عبادی و اخلاقی
برخورداری از ایمان واقعی، پرهیز از ایمان زبانی بدون نمود عملی، ایمان و تسلیم مطلق در برابر حق به عنوان حقیقت ایمان در زندگی، انعکاس اطاعت و نافرمانی الهی در زندگی فرد	تلفیق ایمان و عمل در زندگی	
اخلاص برای توانایی در برابر بار سنگین اطاعت، پرهیز از تهمت به عمل منافی عفت بدون آوردن شاهد برای جلوگیری از آلودگی به فسق، حسن ظن به پاکان در تهمت به عمل منافی عفت، عفت در مواقع نبود اسباب ازدواج، کنجکاوی نکردن برای کشف علت ندادن اجازه برای ورود به خانهٔ دیگران، پرهیز از تهمت به عمل منافی عفت به علت وارد ساختن آسیب روحی	آراستگی به ارزش‌های اخلاقی	
سکوت نکردن و نپذیرفتن شایعهٔ تهمت به پاکان در عمل منافی عفت، جلوگیری از نشر شایعهٔ تهمت به عمل منافی عفت، ترغیب به ازدواج آسان، ازدواج نکردن افراد مؤمن با فرد آلوده به عمل منافی عفت، نیاز به اجازه برای ورود به خانهٔ والدین و فرزندان، ناراحت نشدن و بازگشت در صورت ندادن اجازه برای ورود به خانهٔ دیگران، مبارزه با سنت غلط ممنوعیت غذا خوردن با افراد معلول و فقیر	سازندگی تعاملات اجتماعی	ساحت سیاسی و اجتماعی
اجرای حد الهی در عمل منافی عفت بدون احساسات بی‌مورد در حضور جمع، تنبیه بدنی برای تهمت‌زننده به عمل منافی عفت بدون ارائهٔ شاهد، درخواست شواهد چهارگانه از تهمت‌زننده به عمل منافی عفت، سوگند پنج‌گانه برای اثبات عمل منافی عفت همسر، سوگند پنج‌گانهٔ همسر برای رفع اتهام عمل منافی عفت، تناسب مجازات با سهم شایعه‌پراکنی در عمل منافی عفت، شدت مجازات برای علاقه به رواج شایعهٔ عمل منافی عفت پاکان، دشمن‌شناسی در نسبت دادن نابجای عمل منافی عفت، نبردن داوری پیش افراد مورد تأیید الهی با انگیزه‌های سه‌گانهٔ نفاق و شک و ظلم	بهینه‌سازی عملکرد نظام قضایی و حقوقی	
همراهی فعالیت‌های اقتصادی با یاد خدا، زندگی مادی وسیله‌ای برای نیل به هدف معنوی عبودیت و توحید، تکیه بر فضل الهی در بهانه‌های مالی برای فرار از بار ازدواج، ترک نکردن کمک مالی به دیگران به سبب لغزش‌های گذشته آن‌ها و دریافت بخشش الهی	توجه به جنبهٔ الهی در امور اقتصادی	ساحت اقتصادی و حرفه‌ای
اکتفا به حد تعادل به دور از اسراف و تبذیر در مجوز استفاده از غذای خانهٔ بستگان و دوستان نزدیک	پرهیز از افراط و تفریط و اکتفا به حد تعادل	
اظهار محبت به اهل خانه با سلام کردن بر آن‌ها، اجازه خواستن توأم با محبت و بدون خشونت برای ورود به خانهٔ دیگران	زیبایی رفتار جمعی	ساحت زیبایی‌شناسی و هنر
فضل و رحمت تکوینی و تشریعی خدا برای نجات از پلیدی‌ها، بخشش و مهربانی خدا با پذیرش توبهٔ فریب‌خوردگان در شبکهٔ تهمت‌زننده به عمل منافی عفت بعد از اصلاح و جبران	زیبایی معنوی	
التفات به شگفتی‌های آفرینش در زندگی	زیبایی طبیعت	
تصمیم‌گیری بر اساس شواهد در تهمت به عمل منافی عفت، بصیرت صحیح و منطقی دربارهٔ حیات و اعمال کافر، دقت عمل شیطان در فریفتن گام‌به‌گام انسان مؤمن، آگاهی از تشکیلات اتهام‌زنی به عمل منافی عفت، روشنگری آیات قرآن در زمینه‌سازی برای ایمان در زندگی، ترجیح اولویت کار جمعی مهم بر کار خصوصی و شخصی	همراهی تفکر علمی و منطقی با بصیرت	ساحت علمی و فناورانه
توجه به حقیقت واقعی تهمت در عمل منافی عفت برای شخص مورد اتهام، نمایش حقیقت بی‌نیازسازی فرد فقیر و بدون اسباب در اثر ازدواج	حقیقت‌جویی عالمانه	
آشکار نکردن زینت‌های پنهانی در حضور نامحرم، مستور کردن سر و گردن و سینه در برخورد با نامحرم، مجوز کشف حجاب برای زنان سال‌خورده بدون جذابیت جنسی و خودآرایی	حجاب و پوشش ایمن‌ساز	ساحت زیستی و بدنی
مراقبت از چشم و عورت در برابر نامحرم، مراقبت چشمی با کوتاه کردن نگاه در برخورد با نامحرم	اصلاح نگاه	

شکل ۱. نمودار MAXQDA الگوسازی تربیتی سبک زندگی اسلامی در سورهٔ نور با رویکرد تمام‌ساحتی در عصر جدید (منبع: یافته‌های پژوهش)

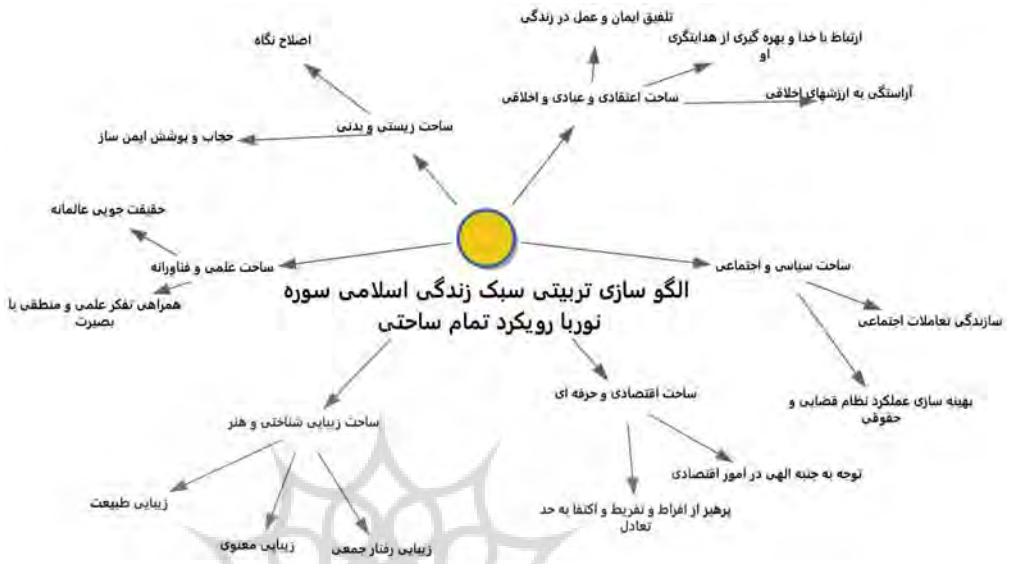

۳. تحلیل الگوسازی تربیتی سبک زندگی اسلامی سورهٔ نور با رویکرد تمام‌ساحتی در عصر جدید

نوشتار حاضر به دنبال ارائهٔ یک الگوی تربیتی جامع و کامل سبک زندگی اسلامی در سورهٔ نور برای زندگی در عصر حاضر با رویکرد تمام‌ساحتی است که به همهٔ ساحت‌های شش‌گانهٔ موجود در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، شامل ساحت اعتقادی و عبادی و اخلاقی، ساحت اجتماعی و سیاسی، ساحت اقتصادی و حرفه‌ای، ساحت زیستی و بدنی، ساحت علمی و فناورانه و ساحت زیباشناسی و هنر، اشاره دارد و برای هر یک از این ساحت‌ها اصول و ارزش‌های خاصی را ارائه می‌دهد تا بتواند برای نیازها و مشکلات و گرفتاری‌های روزافزون زندگی بشر در عصر تکنولوژی و فناوری مفید باشد و با گزینش الگوی مناسب زندگی، انسان را به سعادت دنیا و آخرت برساند.

۳-۱. ساحت اعتقادی و عبادی و اخلاقی

بزرگ‌ترین بحران جامعهٔ بشریت بحران معنویت است. انسان فطرتی دارد که پشتوانهٔ آن روح الهی است. آدمی هر زمان از این گوهر الهی غافل شود و از دستورات دین فاصله بگیرد، با بحران‌ها و آسیب‌هایی مواجه می‌شود و به ورطهٔ هلاکت می‌افتد. لذا تنها راه نجات، احیای باورهای دینی و مذهبی در پاسخ به ندای فطرت الهی است (شعبان‌زاده، ۱۴۰۰، ص۱۹). یکی از عرصه‌های رویکرد تمام‌ساحتی نیز به ساحت اعتقادی و عبادی و اخلاقی اشاره دارد و به دنبال ارتباط انسان با خدا با قلبی مؤمن و اعمالی صالح برای نیل به کمال اخلاقی است. ایمان و عمل صالح دو بال پرواز انسان به سوی کمال است. انسان با تسبیح و یاد خدا، نور هدایت را بر دلش می‌تاباند و از

تاریکی‌های عصر جدید رها می‌شود (مکارم شیرازی، ۱۳۸۱، ج۱۴، ص۴۸۰). ایمان واقعی نه‌تنها در گفتار که در عمل نیز نمود پیدا می‌کند. در روایتی از امام علی ﷺ آمده است: «به‌ایمان بر اعمال شایسته استدلال می‌شود و به اعمال شایسته برایمان دلیل می‌آورند (نهج‌البلاغه، خطبهٔ ۱۵۶). حقیقت ایمان تسلیم شدن محض در برابر حق است. آیات قرآن نیز بالاترین مقام را برای «مخبتین» بیان کرده است؛ همان تسلیم شدگان در محضر الهی که با مؤمنان واقعی برابرند: «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبهُمْ وَإِذَا تُلِيتْ عَلَيهْمْ ءَايَاتُهُ زَادَتهْمْ إِيمَانًا ... أولئِکَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا» (انفال: ۲) (راد و نساج، ۱۳۹۱، ص۴۰). اخلاق نیکو میوهٔ شیرین ایمان حقیقی است. با پرهیز از تهمت و حفظ عفت و حسن ظن می‌توان به کمال انسانی نزدیک شد. در روایتی از پیامبر اکرمﷺ آمده است: «بهترین مردم از نظر ایمان، کسی است که دارای نیکوترین اخلاق باشد» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج۶۸، ص۳۸۷). در این مسیر، خداوند همیشه مراقب انسان است تا اطاعت االهی را که سنگین‌ترین اما شیرین‌ترین بار زندگی است، به مقصد برساند.

۳-۲. ساحت سیاسی و اجتماعی

در عصر جدید، به علت تولید شبکه‌های اجتماعی گسترده و افزایش ارتباطات برخط افراد با همدیگر، لازم است تعاملات اجتماعی سازنده جهت مبارزه با فتنه‌سازی‌های پیچیده دشمن طراحی شود؛ ازجمله، ارتباطات سازندهٔ اجتماعی مهم، مانند ازدواج آسان، با اعتقاد به حمایت الهی فرهنگ‌سازی گردد و در این امر نیز، علاوه بر شناسایی درست افراد نسبت به همدیگر، هر فرد با فرد هم‌کفو خود ازدواج کند؛ به این معنا که افراد مؤمن با هم‌جنس خود ازدواج کنند و از تشکیل خانواده با افراد آلوده پرهیز نمایند تا بی‌بندوباری رواج پیدا نکند و از گسترش شایعات بر علیه پاکدامنی افراد پیشگیری شود. همچنین تعاملات نادرست جمعی، مانند احترام نگذاشتن به حریم خصوصی افراد در خانه و دخالت در امور شخصی آن‌ها و ممنوعیت قائل شدن برای هم‌غذایی با افراد نیازمند و معلول هم تغییر کند تا نابرابری‌های اجتماعی و شکاف فاحش بین افراد مرفه و فقیر کاهش یابد و آسایش و راحتی افراد جامعه در این عصر پرهیاهو تامین گردد (جان‌بزرگی و پناهی، ۱۳۹۶، صص ۴۵-۷۰)

برای جلوگیری از طراحی هدفمند فتنه‌ها توسط دشمن با استفاده از پراکنده‌سازی شایعات در فضای مجازی نیز، باید عملکرد نظام قضایی و حقوقی اصلاح گردد. در این راستا، نظام قضایی و حقوقی جامعه باید مبتنی بر شواهد فساد و بی‌بندوباری، نه بر اساس اتهامات بی‌اساس ساختهٔ دست دشمن، وارد عمل شود و برای مجرمان، با میزان آسیب واردشده به جامعه مجازات متناسب در نظر بگیرد و در اجرای حدّ الهی دچار محبت و احساس بی‌مورد نگردد تا جامعه به سمت ایجاد فضایی امن و حمایتی برای افراد پاک و بی‌گناه حرکت کند (مکارم شیرازی، ۱۳۸۱، ج۱۴، صص۳۷۳، ۳۹۶ و ۳۵۹).

۳-۳. ساحت اقتصادی و حرفه‌ای

با توجه به افزایش مادی‌گرایی در عصر حاضر، اصلاح ساحت اقتصادی و حرفه‌ای به سمت ارزش‌های معنوی و انسانی امری ضروری است. زندگی مادی باید در خدمت اهداف معنوی باشد؛ به عبارت دیگر، ثروت و دارایی باید برای کمک به دیگران و رشد معنوی استفاده شود تا زندگی معنا و هدف متعالی پیدا کند. توجه به خدا در تمام امور زندگی، ازجمله فعالیت‌های اقتصادی اهمیت دارد (مکارم شیرازی، ۱۳۸۱، ج۱۴، ص۴۶۵).

افراد باید در کسب درآمد و هزینه کردن آن رضایت خدا را در نظر داشته باشند و اگر مثلاً در جایی از کسی خطایی سر زد، آن خطا را نادیده بگیرند و بخشش مال به آن شخص نیز با انگیزهٔ الهی انجام شود. نکتهٔ دیگر اینکه اگر کسی به خاطر فقر تشکیل خانواده نمی‌دهد، اشتباه می‌کند؛ زیرا ازدواج در حفظ دین انسان قدرت حداکثری دارد. در روایت آمده است: «هر کس از ترس فقر ازدواج نکند، نسبت به لطف خداوند بدگمان شده است؛ چراکه خداوند می‌فرماید: اگر آنان فقیر باشند، خداوند از فضل و کرم خود بی‌نیازشان می‌کند» (صدوق، ۱۴۱۳ ق، ج۳، ص۲۵۱). روایت دیگری می‌فرماید: «جوانی که در دورهٔ جوانی خود ازدواج کند، شیطان فریاد زند که دوسوّم

دینش را از گزند من حفظ کرد» (ری‌شهری، ۱۳۸۴، ج۵، ص۲۲۵). در این امر باید بر خدا اعتماد و توکل کرد تا خدا به انسان برای مقابله با مشکلات مالی قدرت و توانایی بدهد (مکارم شیرازی، ۱۳۸۱، ج۱۴، ص۴۵۸). مسئلهٔ دیگر در ارتباط با امر اقتصادی، پرهیز از افراط و تفریط و اکتفا به حد تعادل است تا از نعمت‌های خداوند به‌درستی استفاده شود (فضل‌الله، ۱۴۱۹ق، ج۱۴، ص۹۵).

۳-٤. ساحت زیباشناسی و هنر

اگر انسان به عصر جدید توجه کند، درمی‌یابد که در این عصر، روابط مجازی و ارتباطات ماشینی افزایش پیدا کرده، ولی درعوض فرصت گرایش به زیبایی‌های واقعی کاهش یافته است؛ لذا توجه به رفتارهای زیبای جمعی، چون اظهار محبت به اهل خانه با سلام کردن بر آن‌ها و اجازه خواستن توأم با محبت و بدون خشونت برای ورود به خانهٔ دیگران، می‌تواند در این راستا راهگشا باشد (مکارم شیرازی، ۱۳۸۱، ج۱۴، صص۵۵۳، ۵۵۹ و ۴۲۸). در این عصر، انسان به دنبال یافتن معنا و هدف حقیقی زندگی برای خلاصی از آلودگی‌هاست و توجه به زیبایی‌های معنوی، چون فضل و رحمت الهی در نجات از پلیدی‌ها و بخشش و مهربانی خدا در پذیرش توبهٔ فریب‌خوردگان اصلاح‌شده می‌تواند به او آرامش و امید دهد و به او کمک کند تا در مسیر درست زندگی قرار گیرد (قطب، ۱۴۲۵ق، ج۴، ص۲۴۹۲)، همچنین در این عصر که انسان به فناوری وابسته شده است، توجه به زیبایی‌های طبیعت می‌تواند به او کمک کند تا به سوی هدف توحیدی خود رهنمون شود.

۳-۵. ساحت علمی و فناورانه

توسعهٔ علمی بسیار اهمیت دارد (لیئو،[1] ۲۰۲۳م، ص۳۷٦)؛ اما جامعهٔ امروز با چالش‌هایی نظیر گسترش اطلاعات نادرست، اخبار جعلی، افراط‌گرایی، ناتوانی در پذیرش دیدگاه مخالف، و بحران اعتماد روبه‌روست. در چنین شرایطی، صرفاً تکیه بر تفکر علمی و منطقی کافی نیست، بلکه این تفکر باید با بصیرت صحیح و آگاهانه همراه شود؛ بصیرتی که در مواجهه با موضوعاتی چون تهمت به عمل منافی عفت، درک واقع‌بینانهٔ حیات و رفتار کافران، شناخت تدریجی بودن فریب‌های شیطان در گمراهی مؤمنان، تأمل در روشنگری آیات قرآن در مسیر ایمان‌آفرینی و ترجیح کار جمعی بر منافع فردی ومانند آن، راهنمای تصمیم‌گیری‌های عادلانه و مبتنی بر شواهد قابل اعتماد باشد. چنین رویکردی می‌تواند به پرهیز از قضاوت‌های عجولانه و کلیشه‌ای، ایستادگی در برابر افراط‌گرایی و شکل‌گیری جامعه‌ای منصفانه، آگاه و پویا منجر شود. همچنین در عصر حاضر که بحران اعتماد، یکی از آسیب‌های اجتماعی مهم به شمار می‌آید، حقیقت‌جویی و شفافیت در عرصه‌های مختلف زندگی، به‌ویژه در حوزه‌هایی چون اتهام‌زنی‌های اخلاقی و بررسی عادلانه وضعیت افراد ناتوان از تأمین شرایط ازدواج، اهمیتی دوچندان دارد. در این زمینه، شفاف‌سازی حقیقت اتهام‌زنی‌های جنسی، تبیین واقع‌بینانهٔ دشواری‌های ازدواج برای افراد بی‌بضاعت و شناخت نقش فتنه‌انگیزی دشمنان و عوامل غیرمادیِ تأثیرگذار، می‌تواند زمینه‌ساز بازسازی اعتماد عمومی در جامعه باشد (مکارم شیرازی، ۱۳۸۱، ج ۱۴، صص ۳۹۵-۴۵۸).

۳-٦. ساحت زیستی و بدنی

در عصر حاضر، زیبایی بیشتر به ظاهر و جذابیت فیزیکی محدود و به صورت افراطی دنبال می‌شود.این امر باعث شده است افراد بیشتر بر ظاهر خود تمرکز کنند و به سایر جنبه‌های زندگی کمتر اهمیت دهند. حجاب و پوشش‌ایمن‌ساز به عنوان یک هویت فرهنگی دینی، یک عامل محافظتی است که در این شرایط، هویت افراد را حفظ می‌کند و از سردرگمی و بی‌هویتی جلوگیری می‌نماید. پنهان کردن سر و گردن و سینه و زینت‌های خصوصی فرد در حضور نامحرم به او کمک می‌کند تا هویت خود را فراتر از ظاهر فیزیکی ببیند و به جای جلب توجه ظاهری، بر رشد شخصیت و توانمندی‌های خود تمرکز کند. همچنین حریم شخصی او حفظ شود و از نگاه‌های نامناسب مصون بماند. اما در این راستا استثنا هم وجود دارد که بر اساس شرایط خاص و نیازهای مختلف پدید می‌آید؛ مثلاً با عنایت به شرایط فرد

1. Liu

سال‌خورده و جذابیت نداشتن او، مجوز کشف حجاب شده است (مکارم شیرازی، ۱۳۸۱، ج۱۴، صص۴۴۰-۵۴۷). اصلاح نگاه هم می‌تواند به اصلاح ظاهرگرایی افراطی بینجامد. قرآن در این راستا، به مراقبت از چشم و کوتاه کردن نگاه دستور داده است؛ به این ترتیب، فرد نگاه‌شونده از آسیب‌های روحی و روانی حفظ می‌شود و از سوی دیگر، این کار نشان از ادب و خودکنترلی فرد نگاه‌کننده و احترام گذاشتن او به حریم افراد دیگر است. لذا مفاهیم زیستی و بدنی مرتبط با حجاب و پوشش‌ایمن‌ساز و اصلاح نگاه اهمیت بسیاری دارد؛ چراکه باعث می‌شود توجه خارج از محدوده به ظاهر که مانع بسیاری از آسیب‌های اجتماعی است، کنترل گردد و سلامت روان و حفظ حریم شخصی فرد و تقویت پیوندهای اجتماعی را به دنبال داشته باشد.

نتیجه‌گیری

عصر حاضر عصر گسترش فزایندهٔ تکنولوژی و شبکه‌های اجتماعی است. در این عصر، پیشرفت‌های چشمگیری در حوزهٔ فناوری، اطلاعات و ارتباطات صورت پذیرفته و دنیای امروز را به صورت بنیادین متحول کرده است. این عصر تمام جنبه‌های زندگی انسان را تحت تأثیر قرار داده و مزایای زیادی دارد، اما چالش‌هایی نیز ایجاد کرده است. از جملهٔ مهم‌ترین چالش‌های عصر جدید بحران معنویت، بحران ارتباطات رودررو و فتنه‌سازی‌های پیچیده، بحران مادی‌گرایی و کاهش توجه به زیباگرایی واقعی، بحران انفجار اطلاعات و بحران ظاهرسازی افراطی است. پژوهش حاضر با استفاده از مفاهیم جامع و کامل سورهٔ نور که به مسائل مختلف اعتقادی، اخلاقی، عبادی، سیاسی و اجتماعی پرداخته، الگوی تربیتی سبک زندگی اسلامی آن را با رویکرد تمام‌ساحتی، در جهت حل بحران‌های مطرح‌شده استخراج کرده است.

در این الگو، ساحت اعتقادی و عبادی و اخلاقی سورهٔ نور دربردارندهٔ سه قسمت ارتباط با خدا و بهره‌گیری از هدایتگری او، تلفیق ایمان و عمل در زندگی و آراستگی به ارزش‌های اخلاقی برای خروج از بحران معنویت است. در ارتباط با خدا و بهره‌گیری از هدایتگری او در زندگی، لازم است یک فضای معنوی در خانه ایجاد شود و اعضای خانواده به سمت‌وسوی یاد خدا و تسبیح خالصانهٔ او در تمام لحظات پیش روند. این باور ضامن کنترل آن‌ها در انحرافات زندگی است. آن‌ها همچنین باید بدانند که تسبیح خداوند محدود به انسان نیست؛ بلکه همهٔ موجودات به ذکر خداوند مشغولند. در راستای تلفیق ایمان و عمل در زندگی نیز، باید فرهنگ عمل به دستورات دینی در زندگی فرد و پرهیز از انحصار ایمان در مرحلهٔ زبان ترویج شود تا ایمان واقعی و حقیقی در زندگی انسان تحقق پیدا کند. برای آراستگی سبک زندگی افراد به ارزش‌های اخلاقی نیز لازم است فواید پرهیز از تهمت و تأثیرات آن بر فرد و جامعه مانند جلوگیری از آلودگی به فسق و پیشگیری از آسیب روحی، آموزش مهارت‌های تفکر مثبت و اجتناب از پیش‌داوری و سوءظن نسبت به دیگران در عمل منافی عفت و نداشتن قضاوت منفی درباره آن‌ها، رعایت عفت و پاکدامنی در موقع نبود اسباب ازدواج و فرهنگ اجازه گرفتن قبل از ورود به حریم خصوصی دیگران ترویج شود.

ساحت اجتماعی و سیاسی دارای دو قسمت سازندگی تعاملات اجتماعی و بهینه‌سازی عملکرد نظام قضایی و حقوقی است و راهبردهایی برای بیرون رفتن از بحران ارتباطات رودررو و فتنه‌سازی‌های پیچیده دارد. در راستای ایجاد تعاملات سازندهٔ اجتماعی، لازم است افراد جامعه در برابر شایعات و تهمت‌های مرتبط با عمل منافی عفت سکوت نکنند و اجازه ندهند این شایعات نشر پیدا کند؛ همچنین بسترهای لازم برای ترغیب نسل جدید به ازدواج آسان با فرد سازگار و هم‌کفو ایجاد شود و از ازدواج فرد مؤمن با فرد آلوده به عمل منافی عفت جلوگیری به عمل آید. به علاوه لازم است حفظ اسرار خانوادگی و پرهیز از دخالت در امور شخصی دیگران و ترویج فرهنگ همدلی و همدردی با افراد نیازمند و آسیب‌پذیر و مبارزه با تبعیض آموزش داده شود و برای اینکه عملکرد نظام قضایی و حقوقی بهینه‌سازی شود، باید در حوزهٔ اجرای حدود و مجازات، قاطعانه و عادلانه عمل گردد تا اجرای حدود الهی در عمل منافی عفت، بدون احساسات بی‌مورد و در حضور جمع انجام گیرد؛ به گونه‌ای که تهمت‌زنندگان به عمل منافی عفت بدون ارائهٔ شاهد، تنبیه بدنی شوند. این مجازات باید

متناسب با جرم و با در نظر گرفتن نقش مجرم در اشاعهٔ فساد و شایعات صورت پذیرد. همچنین عوامل نفاق و فتنه‌انگیزی دشمنان مدنظر باشد تا توطئه‌های آن‌ها را خنثی کند.

ساحت اقتصادی و حرفه‌ای دربرگیرندهٔ دو قسمت توجه به جنبهٔ الهی در امور اقتصادی و پرهیز از افراط و تفریط و اکتفا به حد تعادل است که برای حل بحران مادی‌گرایی کاربرد دارد. این دو قسمت، بر یاد خدا در فعالیت‌های اقتصادی تأکید دارد و به دنبال تغییر نگرش انسان به زندگی مادی است؛ به طوری که آدمی این زندگی را وسیله‌ای برای نیل به اهداف معنوی و عبودیت الهی بداند. همچنین در بهانه‌های مالی برای فرار از ازدواج، انسان باید به فضل الهی رجوع کند. همچنین باید فرهنگ بخشش مالی بدون توجه به لغزش‌های دیگران با امید به دریافت بخشش الهی ترویج شود و حقوق میزبان و میهمان در استفاده از غذای خانهٔ بستگان و دوستان نزدیک آموزش داده شود؛ به طوری که مصرف به صورت اعتدالی و به دور از افراط و تفریط انجام گیرد.

ساحت زیبایی‌شناسی هنر به سه قسمت زیبایی رفتار جمعی و زیبایی معنوی و زیبایی طبیعت، به راهکارهای برون‌رفت از بحران بی‌توجهی به زیباگرایی واقعی اشاره دارد. در این راستا زیبایی رفتار جمعی تأکید می‌کند که افراد هنگام ورود به خانهٔ خود سلام کنند و محبت خود را به اهل خانه ابراز دارند و وقتی می‌خواهند وارد خانهٔ دیگران شوند، محترمانه و همراه با محبت و به دور از خشونت، اجازه بگیرند و سپس وارد شوند. همچنین قسمت زیبایی معنوی به تجلیات فضل و رحمت تکوینی و تشریعی الهی که همچون بارانی تطهیرکننده است، توجه می‌دهد. این تجلیات پلیدی‌های انسان را شست‌وشو می‌دهد و جانش را صفا می‌بخشد. این بخشش و مهربانی دریچهٔ امیدی برای توبه‌کنندگان است؛ ازجمله کسانی که فریب خورده و ناخواسته در شبکه‌های تهمت و افترا به عمل منافی عفت گرفتار شده‌اند و بعد از آگاهی از زشتی عمل خود با پشیمانی برگشته و در صدد اصلاح و جبران برآمده و مشمول عفو و رحمت الهی گردیده‌اند. قسمت زیبایی طبیعت نیز، از طبیعت به عنوان تجلی‌گاه شگفتی‌های آفرینش یاد می‌کند تا چشم دل انسان را به تماشای جلوه‌های بی‌کران قدرت و حکمت الهی روشن گرداند.

ساحت علمی و فناورانه، در دو قسمت همراهی تفکر علمی و منطقی با بصیرت و حقیقت‌جویی عالمانه، برای تعدیل بحران انفجار اطلاعات تلاش می‌کند. تفکر علمی و منطقی امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است؛ چراکه کمک می‌کند در مواجهه با اتهام به عمل منافی عفت، تصمیمات بر اساس شواهد گرفته شود و از گمانه زنی و تعصبات شخصی به دور باشد. اگر این اتهامات توسط تشکیلات سازمان‌یافته طراحی شده باشد، باید این تشکیلات را شناسایی کرد و جلوی ترویج اتهامات بی‌اساس را گرفت و سلامت جامعه را حفظ کرد. حقیقت‌جویی عالمانه نیز با دقت و بی‌طرفی، حقیقت اتهام در عمل منافی عفت برای شخص مورد اتهام را بررسی می‌کند؛ درنتیجه باید از هرگونه پیش‌داوری و تعصب به دور باشد تا حقی از افراد بی‌گناه تضییع نشود؛ همچنین باید سنت الهیِ بی‌نیاز شدن فرد فقیر و بدون اسباب در اثر ازدواج را تبیین کند تا ازدواج بدون توجه به مسائل مادی رواج پیدا کند و آسیب‌های ناشی از ازدواج نکردن در جامعه حل شود.

ساحت زیستی و بدنی دارای دو قسمت حجاب و پوشش ایمن‌ساز و اصلاح نگاه است که برای خارج شدن از بحران ظاهرگرایی افراطی مؤثر است. در قسمت حجاب و پوشش ایمن‌ساز لازم است زن سر و گردن، سینه و زینت‌های پنهانی‌اش را در حضور نامحرم بپوشاند تا از تحریک ناخواستهٔ جنس مخالف جلوگیری و محیطی سالم و امن برای تعاملات زنان فراهم شود. این حکم، استثنا هم دارد و خداوند با رحمت و حکمت خود و با در نظر گرفتن شرایط جسمی و روحی افراد، تکلیفی متناسب با وضعیت آن‌ها را مقرر فرموده است. آن مورد استثنا، زنان سال‌خورده هستند که از پوشش، با شرط نداشتن جذابیت و پرهیز از خودآرایی معاف شده‌اند. در قسمت اصلاح نگاه هم به مراقبت از چشم در برابر نامحرم اشاره شده است. این کار باعث حفظ پاکی قلب و روح و دوری از گناه و انحراف می‌شود. برای مراقبت از چشم، راهکار کوتاه کردن نگاه مطرح شده است که به کنترل نفس و جلوگیری از وسوسه‌های شیطانی کمک می‌کند.

ملاحظات اخلاقی:

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید همهٔ آن‌هاست.

تعارض منافع

نویسندگان این مقاله اعلام می‌دارند که در انجام این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منافع وجود ندارد.

حمایت مالی

نویسندگان اظهار می‌دارند که در روند تهیه و نگارش این مقاله، هیچ‌گونه بودجه، گرنت یا حمایت مالی دیگری دریافت نکرده‌اند.

فهرست منابع

قرآن کریم

نهج‌البلاغه

آیت، نیره؛ و مطیع، مهدی. (۱۳۹۹). «نقش رعایت حریم در سلامت اجتماعی از دیدگاه قرآن در سورهٔ نور». همایش بین‌المللی قرآن و سلامت اجتماعی.

جان‌بزرگی، مسعود؛ و احمدپناهی، علی.(۱۳۹۶). روان‌شناسی زن و مرد. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

خادمی، مالک.(۱۴۰۰). «واکاوی واکنش مؤمنان در برابر دروغ‌سازی دشمنان علیه بستگان رهبر مسلمانان (با تکیه بر آیات ۱۱ تا ۲۰ سورهٔ نور)». قرآن و علوم اجتماعی،۱(۴)، ۸۲-۵۸.

خنیفر، حسین؛ و مسلمی، ناهید.(۱۳۹۵). اصول و مبانی روش‌های پژوهش کیفی. نگاه دانش.

راد، علی؛ و نساج، مریم.(۱۳۹۱). «معناشناسی واژه اخبات با توجه به آیات و روایات». آموزه‌های قرآنی، ۹(۱۶)، ۵۳-۷۲.

رحیم‌پور ازغدی، حسن. (۱۳۸۸). عقلانیت (جامعه‌شناسی توسعه). طرح فردا.

سجادی جزی، مریم؛ احمدنژاد، امیر؛ و حبیب‌اللهی، مهدی. (۱۴۰۲). «تحلیل فرهنگ قرآنی «استیناس »در سورهٔ نور بر اساس آراء مفسران». قرآن، فرهنگ و تمدن، ۴(۱)، ۱۳۰-۱۰۷.

https://doi.org/10.22034/jksl.2023.371419.1167

سلطانی بیرامی، اسماعیل.(۱۴۰۲). «سنخیت میان همسران، تأملی در تفسیر آیهٔ ۲۶ سورهٔ نور».مطالعات تفسیری،۱۴(۵۵)، ۷۳ -۸۸.

شعبان‌زاده، محمود.(۱۴۰۰). «بررسی عوامل ایجاد بحران معنویت‌گرایی از نگاه روایات قرآنی». آفاق علوم انسانی، ۵(۵۳)، ۱۹ -۳۸.

صدوق، محمد بن علی.(۱۴۱۳ق). من لا یحضره الفقیه. دفتر انتشارات اسلامی.

طبرسی، فضل بن حسن.(۱۳۵۰). ترجمهٔ تفسیر مجمع البیان (حسین نوری همدانی و دیگران، مترجم). فراهانی.

عابدی نیرین، اسما.(۱۳۹۹). «بررسی نظام اخلاقی عفاف در سورهٔ نور از منظر قرآن کریم». علوم انسانی و اسلامی در هزارهٔ سوم، ۱(۱)،۸۶-۹۰.

عابدی جعفری، حسن؛ و همکاران. (۱۳۹۰). «تحلیل مضمون و شبکهٔ مضامین»، تهران. اندیشهٔ مدیریت راهبردی، ۵(۲)، ۱۵۱-۱۹۸.

https://doi.org/10.30497/smt.2011.163

قطب، سید.(۱۴۲۵ق). في ظلال القرآن. دار الشروق.

کارگر، حبیب؛ و بهمنی، زهرا.(۱۳۹۹). «جایگاه حجاب در ساختار آیهٔ ۳۱ سورهٔ نور و پیوند آن با کل سوره. مطالعات تربیتی و اجتماعی قرآن و عترت»، ۳(۵)، ۹۹-۱۱۲.

کلینی، محمد بن یعقوب. (۱۳۸۵) .اصول کافی (صادق حسن‌زاده، مترجم) . قائم آل محمد.

مجلسی، محمدباقر.(۱۴۰۳ق). بحار الانوار (سیدابراهیم میانجی و محمدباقر بهبودی، محققان). دار إحیاء التراث العربی.

محمدی ری‌شهری، محمد.(۱۳۸۴). میزان الحکمة. دار الحدیث.

مکارم شیرازی، ناصر.(۱۳۸۲). برگزیدهٔ تفسیر نمونه. دار الکتب الإسلامیة.

Amalia, S. T., & Mahariah, M. (2023). "Living Qur'an and Hadith in an Integrated Islamic School". Scaffolding: Jurnal Pendidikan Islam Dan Multikulturalisme, 5(2), 835-850.

https://doi.org/10.37680/scaffolding.v5i2.3266.

Ahmad, S., & Wan Abdullah, W. S. (2023). "Falsafah Maqasid al-Quran Imam alGhazali dan Faham Ilmu". International Journal of Islamic Thought, 23(1). https://doi.org/10.24035/ijit.23.2023.262.

Braun, V. & Clarke, V. (2006), "Using thematic analysis in psychology", Qualitative Research in Psychology, Vol. ۳, No. ۲, Pp. 101- 77.

Syryamkin, V, Syryamkina, E. (2015). "Technology Management as a tool of innovative strategy of education and cognitive management" .Procedia- Social and Behavioral Sciences, 166, 468-471.

Fathi, A.; Mir Ahmadi, S. R. & Al-Amiri, Sh. A. (2024). "The aesthetics of the artistic image of women in verses 30 and 31 of Surah Noor". Arabic Language and Literature. 20 (1), 39-54.

Liu, J. (2023). "Research on the future school development path based on artificial intelligence". Advances in Education, Humanities and Social Science Research,1(4)376-380, DOI: 10.56028/aehssr.4.1.376.2023.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Quran, Culture And Civilization
VOL 6 NO 3 , 2025 , Page 51-70
ISSN 2783-3356

Journal homepage: https://qcc.quran.ac.ir/

Educational Modeling of Islamic Lifestyle in Sūrat al-Nūr with a Comprehensive Approach in the Modern Age

Maryam nassaj[1] **Mehri Sadeghiyan**[2]

1. Assistant Professor, Department of Islamic Studies Education, Farhangian University, Tehran, Iran.

2Assistant Professor (Teacher), Department of Primary Education, Farhangian University, Isfahan, Iran (Corresponding Author).

Corresponding Email: mm.sadeghiyan@yahoo.com

https://doi.org/10.22034/jksl.2025.499123.1430

Introduction

The technological era, despite its many advantages, has brought challenges such as materialism, a decline in direct social interactions, and the rise of excessive externalism. These transformations highlight the necessity of a balanced lifestyle grounded in spiritual and moral values. The Qur'an, as a divine source, provides a comprehensive framework for designing an Islamic lifestyle, and within this framework, Sūrat al-Nūr holds a special place due to its thematic comprehensiveness. This surah, through its principles of chastity, responsibility, and social ethics, offers an educational model for achieving human perfection and well-being. The present article investigates the pedagogical functions of Sūrat al-Nūr in order to integrate them into an all-dimensional educational approach capable of responding to the challenges of the modern age.

Methodology

The study employs thematic analysis, a qualitative method that identifies and interprets both explicit and latent themes through coding. The process involves three levels: basic themes, organizing themes, and global themes. In this research, Sūrat al-Nūr was carefully studied, basic themes were extracted, and then analyzed and organized into broader themes using MAXQDA software. On this basis, an educational model of Islamic lifestyle was designed, offering a comprehensive approach suitable for the modern era.

Findings

The article presents a holistic educational model of Islamic lifestyle in Sūrat al-Nūr, corresponding to the six domains outlined in Iran's Fundamental Transformation Document of Education.

Doctrinal, devotional, and ethical domain: Addressing the human need for spirituality in the technological age, Sūrat al-Nūr emphasizes faith, righteous action, and adherence to moral values. True faith unites belief and practice, with noble character as its outcome.

Social and political domain: Constructive social interactions are highlighted as essential for confronting hostile plots, with encouragement for simple and equitable marriages, respect for privacy, and the reform of improper interactions. Improving the judicial system through evidence-based rulings and just punishments contributes to a secure environment.

Economic and professional domain: Against modern materialism, the surah advocates orienting wealth and livelihood toward divine purposes, practicing moderation, and trusting God when facing financial challenges. Marriage is also presented as a safeguard for religion and moral integrity.

@ authors retain the copyright and full publishing rights. Licensee University of Quranic Studies and Sciences this article an open access article distributed under the term and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CCBY 4.0) http://creativecommons.org/Licenses/by/4.0)

Aesthetic and artistic domain: In the age of virtual communications, where true appreciation of beauty is diminished, the surah emphasizes collective expressions of kindness within families, the recognition of spiritual beauty and divine mercy, and reflection upon the natural world as a sign of monotheism.

Scientific and technological domain: While valuing scientific progress, the surah offers guidance for dealing with challenges such as misinformation and declining trust, promoting truth-seeking and transparency to rebuild public confidence.

Bodily and biological domain: In response to excessive externalism, modest dress and corrective vision are encouraged. Veiling is presented as a cultural identity marker preventing confusion and loss of identity, fostering focus on character rather than appearance, and protecting mental health.

Conclusion

Modern technological and social transformations have brought not only advantages but also critical crises: spiritual decline, materialism, an explosion of information, and extreme externalism. Inspired by Sūrat al-Nūr, this study proposes an educational model of Islamic lifestyle to address these challenges. By grounding each of the six domains-spiritual, social, economic, aesthetic, scientific, and bodily-within Qur'anic principles, the model provides practical strategies to strengthen Islamic values and to offer viable responses to the dilemmas of the modern age.

Keywords

educational model, crises of the modern age, comprehensive approach, Islamic lifestyle, Sūrat al-Nūr.

Ethical Considerations

Compliance with research ethics. The authors observed the ethical principles in conducting and publishing this scholarly research, and this is confirmed by all of them.

Conflict of interest

The authors declare that they have no conflict of interest.

Funding statement

The authors declare that no funds, grants, or other support were received during the preparation of this manuscript.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Refrences

The Holy Qur'an.

Nahj al-Balagha.

Abedi Jafari, H., et al. (2011). Thematic analysis and network of themes. *Andisheh-ye Modiriat-e Rahbordi*, 5(2), 151–198. https://doi.org/10.30497/smt.2011.163 [In Persian]

Abedi Nayrin, A. (2020). Examining the ethical system of chastity in Sūrat al-Nūr from the perspective of the Qur'an. *ʿOlum-e Ensani va Eslami dar Hezare-ye Sevvom*, 1(1), 86–90. [In Persian]

Ahmad, S., & Wan Abdullah, W. S. (2023). Falsafah Maqasid al-Quran Imam al-Ghazali dan Faham Ilmu. *International Journal of Islamic Thought*, 23(1). https://doi.org/10.24035/ijit.23.2023.262

Al-Ṣadūq, M. b. ʿA. (1992). *Man lā yaḥḍuruhu al-faqīh*. Daftar Entesharat-e Eslami. [In Arabic]

Al-Ṭabrisī, Faḍl b. Ḥasan. (1971). *Translation of Majmaʿ al-bayān fī tafsīr al-Qurʾān* (H. Nouri Hamadani et al., Trans.). Farahani. [In Arabic]

Amalia, S. T., & Mahariah, M. (2023). Living Qur'an and Hadith in an integrated Islamic school. *Scaffolding: Jurnal Pendidikan Islam dan Multikulturalisme*, 5(2), 835–850. https://doi.org/10.37680/scaffolding.v5i2.3266

Ayat, N., & Moti', M. (2020). The role of observing privacy in social health from the perspective of the Qur'an in Sūrat al-Nūr. *International Conference on the Qur'an and Social Health*. [In Persian]

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.

Fathi, A., Mir Ahmadi, S. R., & Al-Amiri, Sh. A. (2024). The aesthetics of the artistic image of women in verses 30 and 31 of Surah Noor. *Arabic Language and Literature*, 20(1), 39–54.

Jan-Bozorgi, M., & Ahmad Panahi, A. (2017). *Psychology of men and women*. Research Institute of Hawza and University. [In Persian]

Kargar, H., & Bahmani, Z. (2020). The status of hijab in the structure of verse 31 of Sūrat al-Nūr and its connection with the whole surah. *Motaleʿat-e Tarbiyyati va Ejtemai Qur'an va Etrat*, 3(5), 99–112. [In Persian]

Khademi, M. (2021). Analyzing the believers' reaction to the fabrications of the enemies against the relatives of the Muslim leader (with emphasis on verses 11–20 of Sūrat al-Nūr). *Qur'an va Olum-e Ejtemai*, 1(4), 58–82. [In Persian]

Khanifar, H., & Moslemi, N. (2016). *Principles and foundations of qualitative research methods*. Negah-e Danesh. [In Persian]

Kulaynī, M. b. Yaʿqūb. (2006). *Uṣūl al-Kāfī* (S. Hasanzadeh, Trans.). Qaem Āl Mohammad. [In Arabic]

Liu, J. (2023). Research on the future school development path based on artificial intelligence. *Advances in Education, Humanities and Social Science Research*, 1(4), 376–380. https://doi.org/10.56028/aehssr.4.1.376.2023

Majlisī, M. B. (1982). *Biḥār al-anwār* (S.-E. Mianji & M. B. Behboudi, Eds.). Dār Iḥyāʾ al-Turāth al-ʿArabī. [In Arabic]

Makarem Shirazi, N. (2003). *Selected Tafsir Nemouneh*. Dār al-Kutub al-Islamiyya. [In Persian]

Mohammadi Reyshahri, M. (2005). *Mīzān al-ḥikma*. Dar al-Hadith. [In Persian]

Quṭb, S. (2004). *Fī ẓilāl al-Qurʾān*. Dār al-Shurūq. [In Arabic]

Rad, A., & Nassaj, M. (2012). Semantic analysis of the term *ikhbāt* with regard to Qur'anic verses and hadiths. *Āmuzah-hā-ye Qur'ani*, 9(16), 53–72. [In Persian]

Rahimpour Azghadi, H. (2009). *Rationality (sociology of development)*. Tarh-e Farda. [In Persian]

Sajjadi Jazi, M., Ahmadnejad, A., & Habibollahi, M. (2023). An analysis of the Qur'anic culture of *istinās* in Sūrat al-Nūr based on the views of exegetes. *Qur'an, Farhang va Tamaddon*, 4(1), 107–130. https://doi.org/10.22034/jksl.2023.371419.1167 [In Persian]

Shaban Zadeh, M. (2021). Examining the causes of the crisis of spirituality from the perspective of Qur'anic narrations. *Āfāq-e ʿOlum-e Ensani*, 5(53), 19–38. [In Persian]

Soltani Birami, E. (2023). Compatibility between spouses: A reflection on the interpretation of verse 26 of Sūrat al-Nūr. *Motaleʿat-e Tafsiri*, 14(55), 73–88. [In Persian]

Syryamkin, V., & Syryamkina, E. (2015). Technology management as a tool of innovative strategy of education and cognitive management. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 166, 468–471.

How to cite:

Nassaj, Maryam., & Sadeqian, Mehri. (2025). Educational modeling of Islamic lifestyle in Sūrat al-Nūr with a comprehensive approach in the modern age. *Quran, Culture And Civilization* , 6 (3), 51-70. https://doi.org/10.22034/jksl.2025.499123.1430

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی